A BÍRÓSÁG VÉGZÉSE (ötödik tanács)

2007. április 17.*

A C-276/06. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Tribunal du travail de Verviers (Belgium) a Bírósághoz 2006. június 26-án érkezett 2006. június 13-i határozatával terjesztett elő az előtte

Mamate El Youssfi

és

az **Office national des pensions (ONP)**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (ötödik tanács),

tagjai: R. Schintgen tanácselnök (előadó), A. Tizzano és A. Borg Barthet bírák,

* Az eljárás nyelve: francia.

főtanácsnok: M. Poiares Maduro,
hivatalvezető: R. Grass,

mivel eljárási szabályzata 104. cikke 3. §-ának első bekezdése alapján a Bíróság indokolt végzéssel kíván határozni,

a főtanácsnok meghallgatását követően,

meghozta a következő

Végzést

1 Az előzetes döntéshozatali kérelem tárgya az 1976. április 27-én Rabatban aláírt, az Európai Gazdasági Közösség és a Marokkói Királyság közötti együttműködési megállapodás és az azt megerősítő 1978. szeptember 26-i 2211/78/EGK tanácsi rendelet (HL L 264., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 13. kötet, 155. o., a továbbiakban: együttműködési megállapodás) 41. cikke (1) bekezdésének értelmezése, az egyrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai, és másrészről a Marokkói Királyság közötti társulást létrehozó euro-mediterrán megállapodás megkötéséről szóló, 2000. január 24-i 2000/204/EK, ESZAK tanácsi és bizottsági határozat (HL L 70., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 33. kötet, 175. o., a továbbiakban: társulási megállapodás) 65. cikke (1) bekezdése első albekezdésének értelmezése, az 1408/71/EGK és az 574/72/EGK rendelet rendelkezéseinek valamely harmadik ország e rendelkezések által pusztán állampolgárságuk okán nem érintett

állampolgáraira való kiterjesztéséről szóló, 2003. május 14-i 859/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 124., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 317. o.) alapján értelmezett, a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló, 2004. április 29-i 883/2004/EK parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 166., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 5. kötet, 72. o.) 4. cikkének értelmezése, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában 1950. november 4-én kelt egyezmény (a továbbiakban: európai emberi jogi egyezmény) kiegészítő jegyzőkönyve 1. cikkének (a továbbiakban: kiegészítő jegyzőkönyv) értelmezése.

2 A kérelmet M. El Youssfi és az Office national des pensions (belga nemzeti nyugdíjhivatal, a továbbiakban: ONP) közötti jogvitában terjesztették elő, amelynek tárgya, hogy az ONP megtagadta M. El Youssfitól a nemzeti jogban előírt, időskorú személyeknek szóló törvényi jövedelemgaranciát.

Jogi háttér

A közösségi szabályozás

Az együttműködési megállapodás

3 Az együttműködési megállapodásnak a munkaerőpiaci együttműködésre vonatkozó III. címébe tartozó 41. cikkének (1) bekezdése kimondja:

„A következő bekezdésekben foglalt rendelkezésekben meghatározott kivételektől eltekintve a marokkói állampolgárságú munkavállalókat és velük együtt élő családtagjaikat megilleti az őket foglalkoztató tagállamok állampolgáraival szemben állampolgárságuk alapján bármiféle megkülönböztetéstől mentes szociális biztonsági rendszer (nem hivatalos fordítás)."

4 Az említett 41. cikk (2)–(4) bekezdése rendelkezik az egyes tagállamokban szerzett vagy eltöltött biztosítási, munkavállalási és tartózkodási időszakok maximalizálásáról, a Közösség területén élő családtagoknak adható családi ellátásokról, valamint az öregségi, haláleseti, munkahelyi baleseti, rokkantsági vagy foglalkozási megbetegedéssel kapcsolatos nyugdíjak és járadékok Marokkóba utalásáról.

A társulási megállapodás

5 A társulási megállapodás I. fejezetének elsősorban a szociális együttműködésre vonatkozó, „A munkavállalókra vonatkozó rendelkezések" című VI. címében szereplő 65. cikkének (1) bekezdése kimondja:

„A következő bekezdésekben foglalt rendelkezésekben meghatározott kivételektől eltekintve a marokkói állampolgárságú munkavállalókat és velük együtt élő családtagjaikat megilleti az őket foglalkoztató tagállamok állampolgáraival szemben állampolgárságuk alapján bármiféle megkülönböztetéstől mentes szociális biztonsági rendszer.

A szociális biztonság fogalmába beletartozik a szociális biztonság minden olyan ága, amely betegbiztosításra, anyasági, rokkantsági, időskori, túlélői, munkahelyi baleseti és foglalkoztatási megbetegedéssel kapcsolatos ellátásokra, valamint haláleseti, munkanélküli, illetve családi ellátásokra vonatkozik

[...]"

6 Az említett 65. cikk (2)–(4) bekezdése jelen végzés 4. pontjában felsoroltakhoz hasonló rendelkezéseket tartalmaz.

7 A társulási megállapodás 66. cikke kimondja:

„E fejezet rendelkezései nem alkalmazandók a Feleknek azokra az állampolgáraira, akik jogellenesen tartózkodnak vagy dolgoznak a befogadó országuk területén."

8 A társulási megállapodás – 96. cikkének (1) bekezdése értelmében – 2000. március 1-jén lépett hatályba.

9 A társulási megállapodás fent említett 96. cikkének (2) bekezdése értelmében a megállapodás a hatálybalépésének időpontjában az együttműködési megállapodás helyébe lép.

Az 1408/71/EGK rendelet

10 A szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra, önálló vállalkozókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló 1408/71/EGK tanácsi rendeletnek az 1996. december 2-i 118/97/EK tanácsi rendelettel (HL 1997. L 28., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 3. kötet, 3. o., a továbbiakban: 1408/71 rendelet) módosított és naprakésszé tett változata 2. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy e rendelet vonatkozik „azokra a munkavállalókra vagy önálló vállalkozókra, akik egy vagy több tagállam jogszabályainak a hatálya alá tartoznak vagy tartoztak, és akik a tagállamok egyikének állampolgárai, illetve azokra a hontalanokra vagy menekültekre, akiknek a lakóhelye valamely tagállam területén található, illetve családtagjaikra és túlélő hozzátartozóira".

11 Az 1408/71 rendeletnek „Az egyenlő bánásmód elve" elnevezésű 3. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„E rendelet különös rendelkezéseire is figyelemmel az e rendelet hatálya alá tartozó olyan személyeket, akik egy tagállam területén lakóhellyel rendelkeznek, bármely tagállam jogszabályai szerint ugyanolyan kötelezettségek terhelik és ugyanolyan előnyök illetik, mint az adott tagállam állampolgárait."

12 Az említett rendelet 4. cikke az alábbiak szerint határozza meg a rendelet tárgyi hatályát:

„(1) E rendelet alkalmazandó a következő szociális biztonsági ágakat érintő valamennyi jogszabályra:

a) betegségbiztosítási és anyasági ellátások;

b) rokkantsági ellátások, beleértve a rokkantak keresőképességének fenntartását vagy javítását célzó ellátásokat is;

c) öregségi ellátások;

d) túlélő hozzátartozók számára nyújtott ellátások;

e) munkahelyi balesetekkel és foglalkozási megbetegedéssel kapcsolatos ellátások;

f) haláleseti juttatások;

g) munkanélküli-ellátások;

h) családi ellátások.

(2) E rendelet alkalmazandó valamennyi, akár járulékfizetésen alapuló, akár nem járulékfizetésen alapuló általános és különleges szociális biztonsági rendszerre [...]

(2a) Ez a rendelet vonatkozik az (1) bekezdésben említett vagy a 4. cikk [helyesen: a (4) bekezdés] értelmében kizárt jogszabályokon vagy szociális biztonsági rendszereken kívüli jogszabályok vagy szociális biztonsági rendszerek szerint nyújtott különleges nem járulék alapú ellátásokra is, amikor az ellátások célja:

a) kiegészítő, helyettesítő vagy kisegítő fedezet nyújtása az (1) bekezdés a)–h) pontjában említett szociális biztonsági ág kockázataira;

vagy

b) kizárólag különleges védelem nyújtása a fogyatékossággal élők számára.

[...]"

13 Az 1408/71 rendelet 10a. cikkének (1) bekezdése kimondja:

„A 10. cikk és a III. cím rendelkezései ellenére az e rendelet hatálya alá tartozó személyek csak a lakóhelyük szerinti tagállam területén részesülnek a 4. cikk (2a) bekezdésében említett különleges, nem járulék alapú pénzbeli ellátásban ezen állam jogszabályainak megfelelően, feltéve, hogy ezeket az ellátásokat a IIa. melléklet felsorolja. Ezeket az ellátásokat a lakóhely szerinti illetékes intézmény a saját költségére nyújtja."

14 Az említett IIa. mellékletnek az „A. Belgium" című részének b) pontjában szerepel a „[g]arantált jövedelem időskorúak számára [...]".

15 Az 1408/71 rendelet végrehajtási szabályait az 1972. március 21-i 574/72/EGK tanácsi rendelet határozta meg, amelyet a 118/97 rendelet módosított és tett naprakésszé.

A 859/2003 rendelet

16 A 859/2003 rendelet (12) preambulumbekezdése kimondja:

„Az 1408/71/EGK és az 574/72/EGK rendeletek rendelkezései nem alkalmazhatók olyan helyzetre, amelynek összes vonatkozása kizárólag egyetlen tagállamot érint. Ez tehát egyebek között valamely harmadik ország azon állampolgárának helyzetére áll, akinek csak egy harmadik országgal és egy tagállammal vannak kapcsolatai."

17 Ugyanezen rendelet 1. cikke értelmében:

„Az e rendelethez csatolt melléklet rendelkezéseire is figyelemmel, az 1408/71/EGK és az 574/72/EGK rendeletek rendelkezéseit alkalmazni kell harmadik országok olyan állampolgáraira, akikre azok a rendelkezések csupán állampolgárságuk miatt nem vonatkoznak, illetve ezek családtagjaira és túlélő hozzátartozóira, feltéve, hogy jogszerűen rendelkeznek lakóhellyel valamely tagállam területén, és helyzetük összes vonatkozása nem kizárólag egy tagállamot érint."

A 883/2004 rendelet

18 A 883/2004 rendeletnek az „Egyenlő bánásmód" elnevezésű 4. cikke kimondja:

„E rendelet eltérő rendelkezései hiányában az e rendelet hatálya alá tartozó személyeket bármely tagállam jogszabályai szerint ugyanolyan jogok illetik meg, és ugyanolyan kötelezettségek terhelik, mint az adott tagállam állampolgárait."

19 A 883/2004 rendelet – 87. cikkének (1) bekezdése értelmében – az „az alkalmazását megelőző időszakra vonatkozóan nem keletkeztet jogot".

20 Ugyanezen rendelet 90. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy „[a]z 1408/71/EGK [...] rendelet e rendelet hatálybalépésének napjától hatályát veszti".

21 A 883/2004 rendelet 91. cikke értelmében:

„Ez a rendelet az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* való kihirdetését követő huszadik napon lép hatályba.

Ezt a rendeletet a végrehajtási rendelet hatálybalépésének napjától kell alkalmazni."

22 Nem vitatott, hogy az említett végrehajtási rendelet mindeddig nem került elfogadásra.

Az európai emberi jogi egyezmény

23 Az európai emberi jogi egyezmény 14. cikke a következőket mondja ki:

„A jelen Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét minden megkülönböztetés, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül kell biztosítani."

24 A kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikke értelmében:

„Minden természetes vagy jogi személynek joga van javai tiszteletben tartásához. [...]"

A nemzeti szabályozás

25 Az időskorú személyek jövedelemgaranciájának létrehozásáról szóló, 2001. március 22-i belga törvény (*Moniteur belge*, 2001. március 29., 10244. o., a továbbiakban: 2001. március 22-i törvény) célja az időskorúak számára megfelelő anyagi eszközöket biztosítani a megélhetéshez. E törvény az általa bevezetett ellátásra való jogosultságot nem teszi függővé előzetes biztosítási járulékfizetéstől, azonban az ellátásra való jogosultsághoz előfeltétel, hogy az abban részesülő személy jövedelme egy bizonyos szint alatt legyen.

26 Az említett törvény 3. cikke értelmében „a jövedelemgarancia a 65 évesnél idősebb személyek számára biztosított".

27 A 2001. március 22-i törvény 4. cikke értelmében:

„A jövedelemgarancia kedvezményezettjének rendelkeznie kell belgiumi lakóhellyel, és az alábbi kategóriák egyikébe kell tartoznia:

1° belga állampolgárságú személyek;

2° az [...] 1408/71 [...] rendelet hatálya alá tartozó személyek;

3° a hontalanok jogállásáról szóló, 1954. szeptember 28-án New Yorkban aláírt és az 1960. május 12-i törvénnyel kihirdetett egyezmény hatálya alá tartozó hontalanok;

4° a külföldiek beutazásáról, tartózkodásáról, letelepedéséről és kiutasításáról szóló, 1980. december 15-i törvény 49. cikke szerinti menekültek;

5° azon államok állampolgárai, amelyekkel e tárgyban Belgium viszonossági megállapodást kötött, vagy elismerte a viszonosság fennállását;

6° a külföldi állampolgárságú személyek azzal a feltétellel, hogy egy belga rendszerben nyugdíjra vagy túlélő hozzátartozói nyugdíjra jogosultak

[...]"

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

28 Az alapeljárás irataiból következik, hogy M. El Youssfi marokkói állampolgár – aki 1939. július 1-jén született és 1982 óta özvegy – jelenleg családegyesítés jogán Belgiumban lakik fiával, aki ugyanebben a tagállamban rendelkezik lakóhellyel.

29 Az érdekelt belgiumi tartózkodásának jogszerűsége nem vitatott.

30 2005. augusztus 25-én M. El Youssfi kérelmet intézett az ONP-hez, amelyben a 2001. március 22-i belga törvényben előírt, időskorú személyeknek szóló jövedelemgarancia megadását kérte.

31 2005. december 16-i közigazgatási határozatával az ONP e kérelmet elutasította, mivel az alapügy felperese nem mellékelt arra vonatkozó bizonyítékot, hogy az említett törvény 4. cikkében felsorolt csoportok valamelyikébe tartozik.

32 2006. március 2-án M. El Youssfi e határozat ellen keresetet nyújtott be a tribunal du travail de Verviers-hez.

33 Keresetének alátámasztására M. El Youssfi előadja, hogy jogszerűen tartózkodik Belgiumban, és e státusznál fogva ugyanolyan feltételekkel jogosult a fogadó tagállam szabályozásában előírt, időskorú személyeknek szánt jövedelemgaranciára, mint e tagállam saját állampolgárai. Az említett, a kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikke értelmében tulajdoni igénynek minősülő ellátás megtagadása sérti az állampolgárság alapján történő megkülönböztetés tilalmának elvét, amelyet konkrétabban az együttműködési és a társulási megállapodás is kimond, hasonlóan az európai emberi jogi egyezmény 14. cikkéhez.

34 Az ONP és az ügyészség azonban a kérdést előterjesztő bíróság előtt arra hivatkoznak, hogy az M. El Youssfi által kért ellátásra való jogosultság tulajdoni

igényként „a tagállam jogrendszerének hatálya alá tartozástól" függ, és az érdekelt nem hivatkozhat a közösségi jogra, mivel nem mozgott az Európai Unión belül.

35 E körülmények alapján a tribunal du travail de Verviers felfüggesztette eljárását, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„Az időskorúak jövedelemgaranciája nyújtásának elutasítása

– azért, mert a felperesre nem terjed ki az [...] 1408/71 [...] rendelet hatálya,

– azért, mert a felperest nem ismerték el hontalanként vagy menekültként,

– azért, mert nem egy olyan állam állampolgára, amellyel a jövedelemgarancia tárgyában Belgium viszonossági megállapodást kötött vagy elismerte a viszonosság fennállását,

– vagy azért, mert a felperesnek semmilyen belga rendszerben nincs jogosultsága nyugdíjra vagy túlélő hozzátartozói nyugdíjra,

abból következik-e, hogy

– túlságosan megszorítóan értelmezik a [...] 883/2004 [...] rendeletet (amely felváltotta az [...] 1408/71 [...] rendeletet) tekintettel többek között az európai emberi jogi egyezmény 14. cikkére, [kiegészítő] jegyzőkönyvének 1. cikkére és a [...] 859/2003 [...] rendeletre,

– vagy a 883/2004 [...] rendelet olyan értelmezéséből, amely összeegyeztethetetlen az [...] együttműködési megállapodással [...], amelyet a [társulási] megállapodás egészített ki?"

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

36 Az eljárási szabályzat 104. cikke 3. §-ának első albekezdése alapján, amennyiben a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra terjesztett kérdésre a válasz egyértelműen

levezethető az ítélkezési gyakorlatból, a Bíróság – a főtanácsnok meghallgatását követően – indokolt végzéssel bármikor határozhat, amelyben utal a vonatkozó ítélkezési gyakorlatra. A Bíróság úgy véli, az alapeljárásban ez az eset áll fenn.

Előzetes észrevételek

37 Először is meg kell állapítani, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdést úgy kell tekinteni, hogy célja annak ellenére az 1408/71 rendelet értelmezése, hogy e kérdés a 883/2004 rendeletre hivatkozik „amely felváltotta az 1408/71 [...] rendeletet".

38 A 883/2004 rendelet 91. cikkével összhangban e rendelet az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* történt közzétételt követő huszadik napon ténylegesen hatályba lépett ugyan, azonban csak a végrehajtási rendelet hatálybalépését követően válik alkalmazhatóvá. Mivel a 883/2004 rendelethez a mai napig semmilyen végrehajtási rendeletet nem fogadtak el, ebből szükségszerűen az következik, hogy az 1408/71 rendelet rendelkezései továbbra is hatályosak (lásd a C-205/05. sz. Nemec-ügyben 2006. november 9-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-10745. o.] 31. és 32. pontját).

39 Egyebekben meg kell állapítani, hogy nemzeti szociális biztonsági rendszerek koordinálására vonatkozó közösségi szabályok nem alkalmazhatóak olyan helyzetre, amelynek minden eleme kizárólag egyetlen tagállamot érint, mint ahogy az érintett

fél helyzete kizárólag csak egy harmadik állam és egyetlen tagállam közötti kapcsolatra irányul (lásd különösen a C-95/99–C-98/99. és a C-180/99. sz., Khalil és társai egyesített ügyekben 2001. október 11-én hozott ítélet [EBHT 2001., I-7413. o.] 70. és 71. pontját).

40 Ugyanez az értelmezés vonatkozik az EK 42. cikkre és az 1408/71 rendeletre is, különös tekintettel ez utóbbi 3. cikkére.

41 Hasonlóképpen a 859/2003 rendelet – amelyre a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdés hivatkozik – 1. cikkében kimondja, hogy az 1408/71/EGK és az 574/72/EGK rendeletek rendelkezéseit „alkalmazni kell harmadik országok olyan állampolgáraira, akikre azok a rendelkezések csupán állampolgárságuk miatt nem vonatkoznak, illetve ezek családtagjaira és túlélő hozzátartozóira, feltéve, hogy jogszerűen rendelkeznek lakóhellyel valamely tagállam területén, és helyzetük összes vonatkozása nem kizárólag egy tagállamot érint".

42 A 859/2003 rendelet (12) preambulumbekezdése e tekintetben kimondja, hogy az 1408/71/EGK és az 574/72/EGK rendeletek rendelkezései „nem alkalmazhatók olyan helyzetre, amelynek összes vonatkozása kizárólag egyetlen tagállamot érint. Ez tehát egyebek között valamely harmadik ország azon állampolgárának helyzetére áll, akinek csak egy harmadik országgal és egy tagállammal vannak kapcsolatai".

43 A Bíróságnak az alapeljárásra vonatkozóan rendelkezésére álló tények alapján látható, hogy e követelmény – amely szerint harmadik ország állampolgárának

legalább két tagállammal kell kapcsolatban állnia – M. El Youssfi esetében nem teljesül, mivel Marokkót elhagyva családegyesítés céljából közvetlenül Belgiumban telepedett le az e tagállamban élő fiánál.

44 A kérdést előterjesztő bíróság feladata tehát e ténykérdés ellenőrzése.

45 E fenntartással M. El Youssfira tehát a szociális biztonság terén nem vonatkozik a 859/2003 rendelettel összefüggésben értelmezett 1408/71 rendelet 3. cikkének (1) bekezdésében foglalt egyenlő bánásmód elve, amely elv megakadályozza a kérelmüket kizárólag állampolgárságukra alapító időskorú személyek jövedelemgaranciájához hasonló ellátás megtagadását (lásd analógia útján a jelen végzés 51–55. pontját).

46 E körülmények értelmében a feltett kérdést a Közösség és a Marokkói Királyság között létrejött megállapodás vonatkozó rendelkezései alapján kell megvizsgálni.

47 Szóhasználata értelmében a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdés a társulási megállapodás által „kiegészített" együttműködési megállapodásra vonatkozik.

48 Tekintettel egyrészt a társulási megállapodás 96. cikkében foglaltakra – amelynek értelmében annak hatálybalépésétől, vagyis 2000. március 1-jétől kezdve az az együttműködési megállapodás helyébe lép –, másrészt arra, hogy M. El Youssfi az időskorú személyek jövedelemgaranciája iránti kérelmét 2005. augusztus 25-én nyújtotta be, időben kizárólag a társulási megállapodás hatályos az alapeljárás tényállására (lásd analógia útján a C-336/05. sz. Echouikh-ügyben 2006. június 13-án hozott végzés [EBHT 2006., I-5223. o.] 36. pontját).

49 A kérdést előterjesztő bíróságnak adandó hatékony válasz érdekében meg kell vizsgálni, hogy a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdése bír-e közvetlen hatállyal, és arra hivatkozhat-e egy magánszemély valamely nemzeti bíróság előtt, valamint vizsgálandó még az e rendelkezésben foglalt, a hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó elv hatálya és az e rendelkezésben foglalt feltételek tárgyi és személyi hatálya.

A társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdése első albekezdésének közvetlen hatályáról

50 E tekintetben elegendő emlékeztetni a Bíróság ítélkezési gyakorlatára, amely alapján a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdése közvetlen hatállyal bír, így a hatálya alá tartozó jogalanyok arra a nemzeti bíróság előtt hivatkozhatnak (a fent hivatkozott Echouikh-ügyben hozott végzés 39–42. pontja, valamint az együttműködési megállapodásnak az említett 65. cikk (1) bekezdésének első albekezdésével azonos feltételeket tartalmazó 41. cikkének (1) bekezdésére vonatkozóan az említett végzés 39. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

A hátrányos megkülönböztetésnek a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdésében előírt tilalmára vonatkozó elv hatályáról

51 Mint azt a Bíróság a fent hivatkozott Echouikh-ügyben hozott ítéletének 55–58. pontjában már kimondta, és mint az az együttműködési megállapodás 41. cikkének (1) bekezdésére vonatkozó ítélkezési gyakorlatból is következik – ami analógia útján átültethető a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdésére – ez utóbbi rendelkezésben előírt, a migráns marokkói munkavállalóknak és velük együtt élő családtagjaiknak a szociális biztonság terén a jelenlegi vagy korábbi foglalkoztatásuk szerinti tagállam állampolgáraival szemben állampolgárságuk alapján történő hátrányos megkülönböztetésének tilalmára vonatkozó elv azt jelenti, hogy az e rendelkezéssel érintett személyeket úgy kell tekinteni, mintha az adott tagállam állampolgárai lennének.

52 Ez az elv tehát azt jelenti, hogy a társulási megállapodás említett rendelkezésének hatálya alá tartozó személyek ugyanolyan feltételekkel jogosultak a szociális biztonsági ellátásokra, mint a fogadó tagállam állampolgárai, anélkül hogy ez utóbbi tagállam jogszabályai további vagy szigorúbb feltételeket írhatnának elő azoknál, amelyek az említett tagállam állampolgáraira vonatkoznak (a fent hivatkozott Echouikh-ügyben hozott végzés 56. pontja).

53 A hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó említett elvvel – az adott tagállam állampolgárságával rendelkezés követelményén kívül – összeegyeztethetetlennek kell tekinteni valamennyi, a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdé-

sének első albekezdésében említett személyekre vonatkozó feltételt, amelyek teljesítését az állampolgároktól sem kívánják meg (a fent hivatkozott Echouikh-ügyben hozott végzés 57. pontja).

54 Jelen esetben egyrészt megállapítható, hogy az alapeljárás felpereséhez hasonló személy eleget tesz az időskorú személyeknek szóló törvényi jövedelemgaranciára való jogosultsággal kapcsolatban az érintett tagállam jogszabályaiban előírt, életkorra és a lakóhellyel rendelkezésre vonatkozó követelményeknek. Másrészt a fogadó tagállamnak M. El Youssfival összehasonlítható helyzetben levő állampolgára jogosult erre az ellátásra, mivel a 2001. március 22-i törvény 4. cikkének 6-ében előírt feltétel – nevezetesen az, hogy az öregségi vagy túlélő hozzátartozói nyugdíjjogosultságnak a nemzeti szabályozás értelmében nyitottnak kell lennie – csak a „külföldi állampolgárságú személyekre" alkalmazandó. Az M. El Youssfi által kért ellátás megtagadására tehát egyedül az alapján került sor, hogy az érdekelt nem rendelkezik az érintett tagállam állampolgárságával, és a nemzeti jogszabályok értelmében nem tekinthető e tagállam állampolgárához hasonlónak, illetve az alapján, hogy nem tesz eleget egy olyan feltételnek, amely egyébként az állampolgárokra nem alkalmazandó.

55 Mindebből következően az alapeljárásban szereplő nemzeti szabályozás összeegyeztethetetlen a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdésében foglalt hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvével, amelynek értelmében egy marokkói állampolgártól a kérelmező állampolgárságával összefüggő okból nem tagadható meg egy szociális ellátásra való jogosultság.

56 Mindezek után még azt kell megállapítani, hogy egyrészt az alapügyben szereplőhöz hasonló ellátás a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdése értelmében véve a „szociális biztonság" területéhez tartozik-e, másrészt ha igen, az M. El Youssfihoz hasonló helyzetben levő személyre hatályos-e az említett rendelkezés.

A társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdése első albekezdésének tárgyi hatályáról

57 E tekintetben az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdésében szereplő „szociális biztonság" fogalmat az 1408/71 rendeletben szereplő fogalommal azonos módon kell értelmezni (a fent hivatkozott Echouikh-ügyben hozott ítélet 50. és 51. pontja, valamint az együttműködés megállapodás 41. cikkének (1) bekezdésével kapcsolatban hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

58 Az 1992. április 30-i 1247/92/EGK rendelet (HL L 136., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 2. kötet, 41. o.) elfogadása óta a 2001. március 22-i törvénnyel bevezetett, az időskorú személyeknek szóló jövedelemgaranciához hasonló nem járulékfizetésen alapuló ellátások e rendelet 4. cikke (2a) bekezdésének a) pontja értelmében kifejezetten az 1408/71 rendelet tárgyi hatálya alá tartoznak (lásd ez utóbbi rendelet 10a. cikkének (1) bekezdését és a IIa. Mellékletét), mivel céljuk, hogy kiegészítő, helyettesítő vagy kisegítő fedezetet nyújtsanak az ugyanezen 4. cikk (1) bekezdésének a)–h) pontjában említett szociális biztonsági ágazati kockázatokra, amelyek között az időskori ellátások kifejezetten szerepelnek [lásd analógia útján a C-103/94. sz. Krid-ügyben 1995. április 5-én hozott ítélet [EBHT 1995., I-719. o.] 36. pontját, az Európai Gazdasági Közösség és az Algériai Demokratikus és Népi Köztársaság közötti együttműködési megállapodás megkötéséről szóló, 1976. április 26-i 2210/78/EGK tanácsi rendelet (HL L 263., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 13. kötet, 40. o.) 39. cikkének (1) bekezdésével kapcsolatban, amely rendelkezés lényegében azonos feltételeket tartalmaz a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdésében foglaltakkal].

59 Egyebekben a Bíróság az említett rendelet elfogadása előtt már kimondta, hogy az időskorú személyeknek nyújtott törvényi jövedelemgaranciával megegyező jellegű

ellátás az 1408/71 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése értelmében annak hatálya alá tartozik (lásd a fent hivatkozott Krid-ügyben hozott ítélet 33–35. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

60 Semmilyen kétség nem fér tehát ahhoz, hogy az időskorú személyeknek szóló jövedelemgaranciához hasonló ellátás – amelynek célja minimális megélhetést biztosítani azoknak a legalább 65 éves időskorú személyeknek, akiknek jövedelme nem ér el egy bizonyos szintet – a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdése első albekezdésének értelmében vett „szociális biztonság" területéhez tartozik, még ha az alapeljárásban szereplő ellátásra a szociális segély tulajdonságai egyaránt jellemzőek.

61 Ebben az összefüggésben még hozzá kell tenni, hogy az ONP állításával ellentétben nincs jelentősége annak, hogy a 2001. március 22-i törvény az általa bevezetett ellátást alanyi jogon járónak, és nem az alapeljárás felperese által – migráns munkavállaló családtagjakénti minőségében – szerzett származékos jognak minősíti.

62 Mivel a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdése első albekezdésének személyi hatálya nem azonos az 1408/71 rendeletnek a 2. cikkében meghatározott hatályával, a származékos és – az e rendelet alapján a migráns munkavállalók családtagjait megillető – alanyi jogok között különbséget tevő ítélkezési gyakorlat – amelyet többek között a C-308/93. sz. Cabanis-Issarte-ügyben 1996. április 30-án hozott ítélet (EBHT 1996., I-2097. o.) is részletezett – nem ültethető át a társulási megállapodásra (lásd analógia útján a C-126/95. sz. Hallouzi-Choho-ügyben 1996. október 3-án hozott ítélet [EBHT 1996., I-4807. o.] 30. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

A társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdése első albekezdésének személyi hatályáról

63 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból következik, hogy az ONP elismeri, hogy M. El Youssfi jogszerűen tartózkodik Belgiumban, így nem tartozik a társulási megállapodás 66. cikkében foglalt rendelkezések hatálya alá.

64 Mindezen felül emlékeztetni kell arra, hogy az említett megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdése elsősorban a marokkói állampolgárságú munkavállalókra vonatkozik, amely fogalmat kiterjesztően kell értelmezni.

65 A Bíróság ítélkezési gyakorlatából következik, hogy „munkavállaló" alatt az aktív munkavállalókat és a munkaerőpiacot az időskori nyugdíjjogosultsághoz szükséges korhatár elérése után elhagyókat, illetve az egyéb szociális biztonsági ágakban előírt ellátásokra valamely kockázat bekövetkezte alapján jogosulttá válókat egyidejűleg kell érteni (lásd a fent hivatkozott Echouikh-ügyben hozott végzés 44. és 45. pontját).

66 A kérdést előterjesztő bíróság feladata tehát e szempontok alapján eldönteni, hogy M. El Youssfit lehetséges-e úgy tekinteni, mint aki Belgiumban – vagy ahol jelenleg lakóhellyel rendelkezik – a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdése első albekezdésének értelmében véve saját jogán „munkavállalói" minőséggel bírt.

67 Amennyiben nem ez a helyzet, meg kell állapítani, hogy a társulási megállapodás említett rendelkezése e munkavállalókkal a jelenlegi vagy egykori foglalkoztatásuk szerinti tagállamban együtt élő családtagjaira is kiterjed.

68 E tekintetben ki kell fejteni, hogy a „családtag" fogalma nemcsak a migráns munkavállaló házastársára és leszármazottaira terjed ki, hanem e munkavállalókkal tág értelemben vett rokonsági kapcsolatban álló személyekre is, így különösen a felmenőkre, beleértve a házassági köteléket is (lásd analógia útján a C-179/98. sz. Mesbah-ügyben 1999. november 11-én hozott ítélet [EBHT 1999., I-7955. o.] 46. pontját).

69 Mivel M. El Youssfi özvegy volt, a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdése első albekezdésének hatálya alá tartozhatna, amennyiben bizonyítást nyer, hogy férje – halála előtt – migráns marokkói munkavállalónak minősült Belgiumban, ahol M. El Youssfi továbbra is lakóhellyel rendelkezik (lásd analógia útján a fent hivatkozott Krid-ügyben hozott ítélet 28–31. pontját).

70 Mindezen felül az alapeljárás felperese az említett rendelkezés értelmében véve a munkavállaló családtagjának is tekinthető, mivel Belgiumban él fiával, aki a jelen végzés 65. pontjában kifejtettek értelmében egyidejűleg rendelkezik munkavállalói minőséggel és marokkói állampolgársággal.

71 A Bíróság rendelkezésére álló iratokból kitűnik, hogy M. El Youssfi fia megszerezte a belga állampolgárságot.

72 Amennyiben M. El Youssfi fia egyúttal megtartotta marokkói állampolgárságát is, a fogadó tagállam joga alapján a nemzeti bíróság feladata ellenőrizni, hogy az e tagállam állampolgárságával is rendelkező migráns marokkói munkavállaló családtagja az említett jog alapján a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdése első albekezdésének alkalmazása céljából hivatkozhat-e e munkavállaló marokkói állampolgárságára (lásd analógia útján a fent hivatkozott Mesbah-ügyben hozott ítélet 40. és 41. pontját).

73 A fenti megállapítások összességére tekintettel a feltett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdése úgy értelmezendő, hogy azzal ellentétes, hogy a fogadó tagállam a 65. életévét betöltött és e tagállam területén jogszerűen lakóhellyel rendelkező marokkói állampolgártól megtagadja az időskorú személyeknek szóló törvényi jövedelemgaranciára való jogosultságot, amennyiben az illető

– akár azért, mert saját maga végzett keresőtevékenységet az említett tagállamban,

– vagy mert egy, e tagállamban jelenleg vagy korábban foglalkoztatott marokkói állampolgárságú munkavállaló családtagja,

az említett rendelkezés hatálya alá tartozik.

74 A kérdést előterjesztő bíróság feladata ellenőrizni, hogy jelen esetben teljesül-e a két feltétel valamelyike.

75 A jelen végzésben a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdésére vonatkozóan adott értelmezés megfelel az európai emberi jogi egyezmény 14. cikkében és kiegészítő jegyzőkönyve 1. cikkében foglalt követelményeknek, amelyeket az Európai Emberi Jogi Bíróság elsősorban a Gaygusuz kontra Ausztria ügyben 1996. szeptember 16-án hozott ítéletében (*Ítéletek és határozatok tára*, 1996-IV., 1129. o.) értelmezett, a Bíróság tehát kifejtette az értelmezéshez szükséges valamennyi körülményt, amelyre a kérdést előterjesztő bíróságnak szüksége lehet annak eldöntéséhez, hogy az alapeljárásban szereplő nemzeti jogszabály összhangban áll-e a Bíróság által – illetve különös tekintettel az európai emberi jogi egyezményben és a kiegészítő jegyzőkönyvben – szavatolt alapvető jogokkal (lásd különösen a fent hivatkozott Echouikh-ügyben hozott ítélet 64. és 65. pontját).

A költségekről

76 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (ötödik tanács) a következőképpen határozott:

Az egyrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai, és másrészről a Marokkói Királyság közötti társulást létrehozó euro-mediterrán megállapodás megkötéséről szóló, 2000. január 24-i 2000/204/EK, ESZAK tanácsi és bizottsági határozat 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdése úgy értelmezendő, hogy azzal ellentétes, hogy a fogadó tagállam a 65. életévét

betöltött és e tagállam területén jogszerűen lakóhellyel rendelkező marokkói állampolgártól megtagadja az időskorú személyeknek szóló törvényi jövedelemgaranciára való jogosultságot, amennyiben az illető

– **akár azért, mert saját maga végzett keresőtevékenységet az említett tagállamban,**

– **vagy mert egy, e tagállamban jelenleg vagy korábban foglalkoztatott marokkói állampolgárságú munkavállaló családtagja,**

az említett rendelkezés hatálya alá tartozik.

Aláírások